

Inatsisartunut ilaasortaq
Suka.K. Frederiksen
/MAANI

Illoqarfigisap avataani ernisarnerit pillugit § 37 malillugu apeqquut nr. 275-imut allakkatigut akissut

11/30/15
Sullap nr 2015 - 16224
Akt nr. 1717284

Asasara Suka K. Frederiksen

Postboks 1160
Oqarasuaat: 34 50 00
Fax: 34 55 05
3900 Nuuk
Email: pn@nanoq.gl
www.naalakkersuisut.gl

Inatsisartunut ilaasortamut Suka K. Frederiksenimut qujavunga illoqarfigisap avataani ernisarnerit tamakkulu kingunerisartagaat allallu pillugit apeqquteqarmat, matuma kinguliini akissuteqarfigisassannik.

1 Naartusut sumiiffinni allamukarlutik erniartortartut qanoq amerlatigippat?

Akissut:

Amat naartusut 200-t missaanniipput ukiumut illoqarfigisartik qimallugu illoqarfimmut allamut erniartortariaqartartut, tassami illoqarfigisaminni emisussiortarneq neqeroorutigineqartarunnaarsimammat.

Naartusut erniartortut allamukartariaqartartut ilagaattaaq naartunerit ajornartorsiutitaqartutut naatsorsuutigineqarsinnaasut, tamakku tassaallutik naartunerit nakorsatut suliallit naliliinerat malillugu Dronning Ingridip Napparsimavissuani najukkaminni eminerminni sullinneqarsinnaanerit apeqquataatinnagu erniartornissamut innersuunneqartussaasartut.

Naartusut tamakku illoqarfiginngisaminni illoqarfimmi allami ernisariaqartarnerannut pissutaasartut nakorsamit naartusumilluunniit pissutissaqartinneqarsinnaapput. Inummut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni amat naartusut tamarmik nammineerlutik toqqaasinnaatitaammata Dronning Ingridip Napparsimavissuani ernerusunnerlutik imaluunniit nunap immikkoortuani napparsimavimmi attaveqarfigisaminni ernerusunnerlutik. Nakorsaqaarnermut tunngatillugu naartusut illoqarfimminnik qimatsisariaqartarnerannut pissutaasartut naartusulerinermut ernisulerinermullu tunaartarisassani allaaserineqarsimapput, kinguliiniittut takukkit.

1 a Sumiiffinni ernisarallarmata aningaasatigut qanoq naleqarpa?

Akissut:

1. januar 2002-miit atuutilersumik naartusulerinermut ernisulerinermullu tunaartarisassat nutaat atuutilerput siunertaammat taamanikkut toqungasunik taamatullu uumallutik inunngortunik inuunerminni sapaatit akunneranni siullermi toqusartunik napparsimasunillu ernisarnerup annikillisinneqarnissaa.

Tunaartarisassat pingaarnertut imaraat taamaallaat suliamut tunngatillugu illersorneqarsinnaasut nalilerneqarpat ernititsisoqartassasoq minnerpaamik uku suliamik ilisimasallit piginnaasallilu peqataappata:

- Nakorsaq ataaseq arlallilluunniit naatsorsuutaariingitsunik ajornartorsiutitalinnik passussinissamut piginnaanillit. Tassa imaappoq pilataanikkut ernisitsinermik, aanaarujussuarnermik assigisaanilluunniit pisarnertut erninissamut atatillugu pilersinnaasunik unitsitsinermik
- Uumassusillit sananeqaataannik misissuisartoq sulisulluunniit piginnaasallit allat laboratoriami aalersuisarfimmilu suliaqarsinnaasut
- Ernisussioortoq erninermi suliamik ilisimasalittut, tapersersuisutut ilitsersuisutullu ikiuunermik ilisimasalik
- Sinitsitsisarpoq napparsimasunik paarsisoq/nakorsaq assersuutigalugu nukinginnartumik pilataanikkut ernisitsinermi pissutsini nukinginnartuni sinitsitsisinnaasoq

Taamatuttaaq pisinnaasalinnik najuuttoqartariaqarpoq meeqqanik inoorlaanik napparsimalersinnaasunik imaluunniit meeqqanik naatsorsuutaanngitsumik erninerup nalaani iltmik amigaaqarsimasunik uummarsaanermik patajaallisaanermillu suliaqarsinnaasunik.

Taamatut tunaartarisassaqaarnikkut pingaarnertut anguniagaavoq naartunerup nalaani tamami arnamut naartusumut, meeqqamut inunngortussamut taamatullu meeqqamut inoorlaamut namminermut erninerup ingerlanerata sapinngisamik pitsaanerpaamik qulakkeerneqarnissaa. Kisitsisinngorlugit takussutissami kingulianiittumi takutinneqarpoq naartusulerinermi ernisussionermilu toqusartut 1. januar 2002-mi tunaartarisassat nutaat atuutilernerisa kingornatigut ikilisinneqarsimasut. Naartusulerinermi ernisussionermilu toqusooqartarnera imatut paasineqassaaq toqungallutik erniusut taamatullu uumallutik erniusut sapaatit akunneranni siullermi (ullut 0-6) toqusut erniusut (uumallutik toqungallutillu) amerlassusiannik agguarlugit erniusunut 1.000-inut taggillugit

	Naartusulerinermi ernisussionermilu toqusartut							
Ukioq	1976-80	1981-85	1986-90	1991-90	1996-00	2001-05	2006-10	2011-13
Kalaallit Nunaat	28,0	21,8	22,8	21,9	19,6	14,2	15,5	13,7

Taamatut allanngoriartorerup inunnut inuiaqatigiillu aningaasaqarnerannut tunngatillugu aningaasartuutaasartut annikillissipai.

Naartusulerinermi ernisulerinermilu tunaartarisassat atuutilersinnerisigut ernisarnerit ingerlaavartumik eqiterutsinneqarput, taamaalillutik ullumikkut DIN-imi, nunap immikkoortuini napparsimavinni (Ilulissat, Aasiaat, Sisimiut, Qaqortoq) taamatullu Uummannami Tasiilamilu peqqinnissaqarfanni naammassineqartalerlutik. Tassa imaappoq katillugit sumiiffinni arfineq marlunni. Taamaalilluni illoqarfanni isikkanilinni ernisitsisoqartanngilaq.

Peqqinnissaqarfik naartusulerinermut ernisulerinermullu tunaartarisassat 2002-mi atuutilersinneqarnerat sioqqullugu erninernut aningaasartuutaasartut pillugit tutsuiginartunik paasissutissaateqanngimmat taarsiullugu najugaqarfanni

assigiinngitsuni pitsaassusissaq atuutsiinnarlugu erninerit neqeroorutigineqartassappata aningaasartuutaasartut qanoq issimanissaat takutinneqarpoq.

Sumiiffimmi ataatsimi siuliini taaneqartut ukiumut aningaasarsiaat minnerpaamik 3,5 mio. koruuninik amerlassuseqarput. Sumiiffinni arfineq marlunni naartusulerinermut ernisulerinermullu tunaartarisassat atuutilersinneqarnerannit aningaasartuutaanerulersut taamaalillugit 24,5 mio. koruuninut missiliunneqarsinnaapput. Sumiiffinni aqqanilinni ernisitsisoqartassappat, ullumikkut taamaattoqartarani, aningaasartuutit saniatigut 38,5 mio. koruuninik amerlassuseqassapput.

Missingiisoqamerani pisariaqartitaavoq taakku aalajangersimasumik sulisuussasut aamma isumaqatigiissutit atuuttut malillugit aningaasarsiaqartitaassasut. Peqqinnissaqarfimmi ukiuni kingullerni misilittagarineqalersut takutippaat peqqinnissaqarfimmi suliassanik suliaqartussanik aalajangersimasumik sulisussanik sulisussarsiortarnek pissusiviusutigut assut ajornakusoortoq, taamaammat ilimanarsinnaanani illoqarfinnut suli allanut aqqanilinnut sulisussanik pissarsiorsinnaanissaq.

1 b Nunap ilaanut erniartortoqartalernerata kinguneranik aningaasanngorlugu qanoq naleqarpa?

Akissut:

Naartusut 200-t missaasa ukiumut illoqarfimminnik ullumikkut ernisitsinermik neqerooruteqarfiusanngitsunik qimatsisamerannut aningaasartuutit Peqqinnissaqarfimmut 5 mio. koruunit missaannik amerlassuseqartarput. Angalanermut aningaasartuutit, ineqarneq nerisaqarnerlu aningaasanut taakkununnga ilaapput, tassaniillutik naartusut erniffissartik ullunik 21-nik sioqqullugu illoqarfimmut qaninnerpaamukartarlutik Nuummukartarlutilluunniit.

2 Allammut erniartortoqartalernerata sioqqullugu sumiiffinni qitiusunut erniartorluni aallartitsisalernerup iluaqutai suuppat?

Akissut:

Meeqqat toqusartut ikilinerat

Erninerit nunap immikkoortuini napparsimavinnut DIN-imulluunniit eqiterutsinnerisigut iluaqutaasoq tassaavoq toqungallutik inuusartut taamatullu uumallutik inuusut sapaatit akunneranni siullermi toqusartut (naartusulerinermi ernisussionermilu toqusartut) ikilisinneqamerat.

Kalaallit Nunaanni meeqqat 800-t missarluinnaat ukiumut inunngortarput. Meeqqat taakku affaasa missaat (440) Dronning Ingridip Napparsimavissuani inunngortarput. Taakkua affai Nuup avataanni illoqarfinneersuupput ilaatigut nappaatip kingunerlutsitsinnaanneri pissutigalugit ilaatigullu tamanna nammineq kissaatigineqarsimasamat aammalu Paamiut Maniitsumilu ernisitsisarnerit matuneqarmata.

Kisitsisitigut paasissutissat takuuk imm. 1 a takutippaat qitiusumi ingerlatsinerulernikkut erninermut atatillugu toqusartut ikileriarsimasut.

Suliassanut tunngatillugu piginnaasat annertunerusut

Ullumikkut peqqinnissaqarfimmi sulianut tunngatillugu pissutsit imaapput erninernut tunngatillugu imaluunniit pilataanermut tunngatillugu suliarisartakkat eqqarsaatigalugit misilittagaqarfigineruleratigut pitsaassutsit annertusiarortarmata. Nunatsinni najukkat ilaanni ernisut 20-t ataallugit nalunaarsorneqartarput, tassalu imaalluni ernineq ataaseq arlalliluunniit pigaartumit suliassaalersillugit, piffinni pineqartuni suliassamik suliarinnittartoq/-tut ernisunik ikittuinnamik ukiup ingerlanerani suliaqartariaqartarput. Taamaalilluni erininernut tunngatillugu peqqinnissaqarfimmi sulisut suliassaminnut sullerissusertik, piginnaasatik ilisimasatillu annaasinnaavat. Tamatuma kingunerissavaa erninerup nalaani ajutoortarnerit amerleriaqqissinnaanerit aammalu Kalaallit Nunaanni meeraaqqat toqusartut amerleriaqqinneranik kinguneqarsinnaalluni.

Taamatut ineriartorneq illuatungilersinnaajumallugu immikkut piginnaasalinnik ineriartortitsisoqarpoq, tamannalu peqqinnissaqarfimmi sulisunut ataasiakkaanut iluaqutaassaaq piginnaasaasa annertusinerisigut aammalu suliassaqarfinnik aalajangersimasunik suliaqartalernerisigut. Suliassat aalajangersimasut suliarisalernerisa sunniutissaa tassaavoq isumannaannerusumik pitsaasumillu sullissisalerneq.

Immikkut suliaqartalernerit annertusinerisigut sullissinerit pitsaassusaanik qulakkeerinninniameq Kalaallit Nunaanni kisimi ingerlanneqanngilaq. Immikkut piginnaanngorsaasameq aammalu immikkut ilisimasalittut ilinniartitsinerit nunarsuaq tamakkerlugu ingerlanneqarput. Taamaattumik peqqinnissaqarfik eqqarsaatigalugu qitiusumi ingerlatsinerulernissaq pinngitsoorneqarsinnaanngilaq. Assersuutitut taaneqarsinnaavoq ernisarfiappassuit Danmarkimi matooraneqarsimanerat, taakkulu matuneqarnerisa nalaanni ernisut Kalaallit Nunaanni ullumikkut suliarineqartartunut sanilliullugu amerlanerujussuit suliarineqartarsimapput. Danmarkimi napparsimavinni mikinerusuni ernisunik sullissisarnerit unitsinneqarnerinut pissutaavoq emisartut ikippallaarnerisa kingunerisaanik taamaasillunilu suliassanik ilisimasallit ataasiakkaat suliassaminnik akuttuallaamik suliaqartarnemikkut ernisunik sullissisarnerni isumannaatsumik sullissinerit assigiinngippallaarneri aammalu sullissinerit pitsaassusaasa allanngorarpallaarneri. Taamaasillutik sulisut misigisarsimavaat ernisunik sullissinerminni naartunermi emereernerullu kingorna paaqqinninnermik isumaginninnissamik tatisimaneqarlutik misigisarsimapput, piginnaasamik annaasaqarsimanermik kingunerisaanik.

2 b Ajoqutai suuppat?

Akissut:

Erninerit peqqinnissaqarfimmi sullissisut amallu inuttut ilaqutaasullu inissisimanerat aallaavigalugit ingerlanneqartarput. Ilaqutariittut pitsaasumik aallartinnissaq eqqarsaatigalugu najukkap avataani erniartortitsisarnerit naleqqutinngitsut isigineqarsinnaapput. Arnap naartusup ilaqtutani immaqalu meeqqani ukiukitsut erninissaq sapaatip akunnerinik pingasunik sioqqullugu qimattariaqartarpei, taamaasillunilu sapaatip akunnerini pingasuni sisamaniluunniit qimassimasariaqarlugit, piffissami ilaqutariittut ataqatigiiffissap pingaarnerpaaffiata nalaanni. Tamatuma saniatigut ilaqutariinnut siusinaartumik iliuuseqarfigisariaqartutut nalilerneqarsimasunut ajornerusumik misinnarsinnaasarpoq, meeqqat pisariaqartitaat inuunerinnissaallu eqqarsaatigalugit.

3 Illoqarfigisaq qimallugu erniartortarnerup siunissami allanngortinneqarnissaanik suliniuteqartoqarpa?

Akissut:

Kalaallit Nunaanni meeqqat inunngornermi nalaanni toqusartut ikinnerpaatinnissaa aammalu taakku ikinnerulersinnissaat sulii anguniagaavoq. Napparsimavinni tamani naartunermi erninerullu kingorna sullissinermi maleruagassat eqqarsaatigalugit aningaasatigut kingunerisassat innersuussutigalugit takuuk imm. 1a erninerit najugaq qimannagu ingerlanneqartalersinnaanissaannik aaqqissuussinissaq eqqarsaatersuutigineqanngilaq.

3 a Ernisussioortumik angalasumik pilersitsinissaq eqqarsaatigineqarsinnaava?

Akissut:

Ernisussioortumik angalasumik Nuummi taasumalu avataanni nunap immikkoortuini ullumikkut peqareerpoq. Illoqarfinni tikiffissani naartusut arnallu ernisimasut amerlassusaat aallaavigalugit ernisussioortut piffissani aalajangersimasuni angalasarput.

Ernisussioortut najukkani ernisussioortut ikiortit/naartunermi emereernerullu kingorna ikiortit suleqatigalugit naatsusut, meeraaqqat inunngortut ilaqutariillu isumagineqartarput. Ernisussioortulli angalasartut sillimaniamissamut pisariaqartitat piginagit ernisussioortumik isumaginnissinnaanngillat, taamaallaalli isumagisarlugit misissuinerit pinaveersaartitsiniarnikkullu suliassat.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Doris Jakobsen